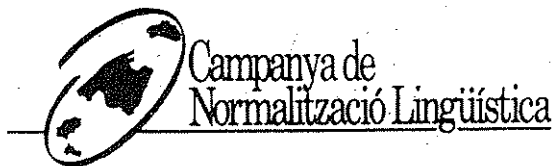

LÍNIA DIRECTA

amb la Campanya de Normalització Lingüística

VII

Palma
1995

Línea Directa

© Aina Moll, A.I. Alomar i Cèlia Riba, segons l'autoria dels textos.

Producció: Campanya de Normalització Lingüística de les Illes Balears

Fotocomposició: Jorvich, s.l.

Impressió: Jorvich, s.l.

Dipòsit Legal: PM-1.364/1991

I.S.B.N. 84-604-8810-1

V Una resposta tardana

Ja fa un munt de setmanes que vaig prometre a un dels nostres comunicants que donaria resposta des de **Línia Directa** a dues qüestions que em plantejava i que exigien respostes massa llargues per contestar-les-hi en aquell moment per telèfon: 1ª, una explicació sobre “les tres E del mallor-

quí”, i 2ª, la meua opinió sobre si l’abundància d’ús de l’anglès, especialment en la retolació, no era pitjor per a la normalització lingüística que l’ús del castellà. “Hi ha zones de la costa de Mallorca -deia-, en què ningú diria que som a Mallorca, ni a Espanya. I es castellà és més nostre que s’anglès”... Amb un retard que confii que em perdonarà, responc avui a les seves preguntes.

1. Les tres E del mallorquí

El tractament de la **E** i de la **O** és un dels criteris bàsics en la classificació de les llengües romàniques. Limitant-nos a la **E** -i fent la comparació només amb el castellà-, s’ha de dir que prové de la **E** -llarga i breu- i de la **I** breu del llatí clàssic. En llatí vulgar es perdé la distinció entre vocals llargues i curtes, i la distinció es va fer entre **E tancada**, procedent de la **I** breu i la **E** llarga, i **E oberta**, procedent de la **E** breu.

La **E oberta del llatí vulgar**, en posició tònica, evolucionà en castellà fins al diftong **ie**, mentre que en català es mantingué com a **E oberta** davant determinades consonants (principalment **r** i **l**), i com a **E tancada** en la majoria de casos. Exemples:

<u>Castellà</u>	<u>Català</u>	<u>Castellà</u>	<u>Català</u>
tierra	terra	tiempo	temps
miel	mel	nieto	nét
hierro	ferro	pedra	pedra
hielo	gel	fiebre	febre
sierra	serra	pieza	peça
pierden	perden	tienen	tenen
cierta	certa	cien	cent
tierno	tendre	viento	vent

La **E tancada del llatí vulgar**, en posició tònica, es mantingué en castellà com a **E**. En català s’escriu també **E**, però es pronuncia tancada (com la de “pedra”) en català occidental i oberta (com la de “terra”) en català oriental, exceptuant la major part de les Illes Balears, en què **té el so neutre** (de “verd”), com la **a** i la **e** en posició àtona. A la resta de les Illes -Aiaró, Binissalem, Lloseta, Maó, Sant Josep de sa Talaia...- es pronuncia oberta, com a la resta del català oriental.

Així, **deute, paret, cadena, cresta, pera, cabell, ceba, estret, comprendre, prometre** (castellà *deuda, pared, cadena, cresta, pera, cabello, estrecho*, etc.) es pronuncien en català insular amb **e neutra**, en l’oriental amb **e oberta** i en l’occidental amb **e tancada**.

Val a dir, però, que a Felanitx les **e** obertes es pronuncien tancades -i la **a** accentuada es pronuncia quasi com a **e** oberta.

En posició àtona (no accentuada), totes les **e** (i totes les **a**) es pronuncien “e neutra” a les Illes, com a la resta del català oriental, mentre que a l’occidental, inclòs el valencià, es pronuncia tancada. Notau la diferència en les parelles “temps/temporal”, “serra/serrador”, “perden/perdien”, “tenen/tenien”, etc. Val a dir, però, que a molts de llocs de Mallorca abunden els casos de **e** àtona pronunciada **e tancada** -per exemple, **pedreta**, **deixar**, etc.-, cosa que no passa a Menorca ni a Eivissa. S’explica perquè a Mallorca existeix la **o** àtona (per ex., a “posar”) que a les altres illes i a la resta del català oriental es pronuncia **u**, i hi ha tendència a equilibrar el sistema.

Tenc por que l’explicació hagi quedat confusa. En resum, allò que és característic de les modalitats balears en el sistema vocàlic, és la **e neutra tònica** (“verd”). Tota la resta és igual que en català oriental, exceptuant, a la modalitat mallorquina, els casos de **o** àtona i els de **e** àtona que acabam de veure.

El perill de l’anglès

Em queda poc espai per a la segona qüestió, però la contestaré breument.

Ja he dit moltes vegades que si tots els illencs sabessin anglès tant com saben castellà, el perill de desaparició del català de les Illes seria molt més gran que ara. Però com que no en saben, l’anglès només és emprat com a llengua de treball per determinats professionals, i això no constitueix cap perill. Té raó el nostre comunicant en el que diu sobre la retolació: el seu ús abusiu dona a les nostres zones turístiques un aspecte despersonalitzat francament lamentable: a jutjar per la retolació, un no sap si es troba a Mallorca, o a la Costa del Sol, o a qualsevol lloc turístic degradat, de qualsevol punt del planeta. Per això en vam parlar ja fa temps en una **Línia Directa**, procurant fer entendre que els turistes vénen a cercar les coses pròpies d’aquí (que per a ells són exòtiques), i no noms que ens són estranys però que es troben a mil bandes.

Ara bé, la retolació en llengües estrangeres no amaga la nostra llengua, i el castellà sí. Un turista que veu rètols en anglès o en alemany, no pensa que els mallorquins som anglesos o alemanys; en canvi, els rètols en castellà li fan pensar que la llengua pròpia d’aquesta illa és el castellà. El castellà és “més nostre que s’anglès”, però no tant com el català. -A. M. (13-6-94).